

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Ach, natuurlijk zijn wij wel in voor zwoele zomeravondverhalen. Ons hart moet wel van steen zijn, willen wij ons niet bij dit verhaal van vandaag onze eigen verliefdheden voor de geest halen: de quasi nonchalante arm over de schouder in de bioscoop of de hoegenaamde angst voor het onweer die je in de armen van de ander dreef. De urenlange gesprekken op een feestje met het meisje van je dromen om haar aan het einde van de avond toch in de armen te zien van die jongen van het eerste hockeyteam die de hele avond zwijgend Marlboro's had zitten roken. U begrijpt natuurlijk dat dit natuurlijk niet autobiografisch is. En daarbij, waarom zouden wij meteen naar onze jeugd teruggrijpen? Onlangs nog stelde een zesennegentigjarige vrouw mij stralend voor aan haar nieuwe vriend.

Nee, we hebben weinig nodig om helemaal mee te gaan in het verhaal zoals dat hier verteld wordt. Je ruikt het als het ware: de geur van het land, een zomeravond. Een vrouw die zich voor deze gelegenheid gebaad, gezalfd heeft en haar mooiste jurk heeft aangedaan. De tekst suggereert van alles. Er worden voeteneinden ontbloot. In ieder geval zal duidelijk zijn dat tegen het ochtendgloren het verbond tussen Boaz en Ruth gesloten zal zijn.

Maar de kritische vraag moet wel gesteld worden - en werd ook afgelopen week tijdens Thomastheologie gesteld - wat dit boekje Ruth nu eigenlijk in de bijbel doet? Hoe is dit theologie? Of beter gezegd: hoe

en waarom is dit geloofsgoed van kerk en synagoge? Wat doet deze zoete zomernovelle, heerlijk voor op het strand of in het bos voor de aanstaande vakantie, wat doet deze zomernovelle in wat wij ons heilige boek noemen? Wat leert het ons? Hoe helpt het ons? Hoe geeft het ons inzicht in de weg van God en mens?

Het is een kritische vraag maar ook weer geen nieuwe vraag. Het is eigenlijk altijd al een vraag geweest. Rondom de vijf boeken van Mozes, de Tora, was natuurlijk nooit een spoor van twijfel. Rondom de profetenboeken, waarin via de profeten de stem van God wordt gehoord, ook niet. Maar de Geschriften, die derde afdeling van de Tenach, de Wet, de profeten en de geschriften, rondom de Geschriften heeft deze vraag altijd wel geklonken. Eigenlijk is dat ook wel verklaarbaar omdat God of de stem van God in de Geschriften niet of nauwelijks wordt gehoord. De directe openbaring van God staat op afstand. Of om het in de taal van de bijbel zelf te zeggen: de gezichten Gods zijn schaars geworden en eenieder doet wat goed is in eigen oog. God is afwezig en er is ook al geen koning in die dagen. De mensen moeten het een beetje zelf uitzoeken zonder nou meteen te weten of zij nu wel of niet in het spoor van God zitten. En natuurlijk kun je dat enorm betreuren: dat je inderdaad niet zoveel van God hoort of niet zo onmiddellijk weet wat God van je vraagt. Maar persoonlijk kom ik er wel in mee: ook ik hoor de stem van God niet zo vaak en weet meestal niet wat ik precies moet doen. Eigenlijk doe ik maar wat, zonder dat er nu een duidelijk omljnd plan is en zo herken ik de uitspraak - al is dat in de bijbel inderdaad een kritische uitspraak - dat eenieder maar doet wat goed is in eigen oog. Zo leef ik ook. Van situatie naar situatie en daarop maar een beetje naar eigen inzicht agerend en reagerend. Er zit niet zoveel lijn in mijn leven en al helemaal geen goddelijk beleid.

Met name dat herken ik in het verhaal van deze twee vrouwen, Ruth en Noomi. Kwam in het eerste hoofdstuk de naam van God nog wel eens voorbij - zij het toch vooral als vrome stoplap, in de zin van Inshallah, zo God wil en wij leven - in dit hoofdstuk ontbreekt God volledig. Van hem of van enige blijk van zijn aanwezigheid ontbreekt elk spoor! Klonk in het eerste hoofdstuk nog de wens van de kant van Noomi dat de Heer haar schoondochters rust zou geven, nu klinkt het meteen al in het begin assertief: 'zou *ik* voor jou niet zoeken een plaats van rust waar het je goed gaat?' Daar is natuurlijk niets mis mee en het is alleszins begrijpelijk. Maar het is wel duidelijk dat God ook in hun leven in geen velden of wegen te bekennen is. En dat je dus daarom zelf maar die velden en wegen moet gaan opzoeken.

Dat is dan ook precies wat zij gaan doen. Weloverwogen, strategisch en tot in detail voorbereid gaan zij op hun doel af. Zij zullen rust vinden onder de vleugels van een lossen: iemand die zich over hen zal ontfermen en hen zal beschermen. Deze vrouwen zullen rechtszekerheid zoeken en vinden. Ik herken dat en leef met ze mee.

Maar opnieuw: hoe en waar is dit een geloofsboek? Eerlijk gezegd, vind ik geloof niet zo'n geweldig woord. Het heeft al snel de betekenis van het onderschrijven van een aantal tijdloze waarheden wat dan, al met al, het geloof van de kerk mag heten. Een beter en bijbelser woord vind ik het woord vertrouwen. En daarvan vind ik inderdaad iets terug in dit bijbelboek Ruth.

Een belangrijke aanwijzing daarvoor vind ik terug in een op zich wat cryptische uitspraak van Boaz als hij Ruth aan zijn voeteneinde aantreft.

Hij prijst dan Ruth vanwege het feit dat 'zij niet achter de jongemannen, arm of rijk, is aangegaan'. In veel opzichten is deze uitspraak interessant. Op psychologisch niveau toont Boaz zich onzeker. Machtig is hij ongetwijfeld. Maar jong en in de kracht van zijn leven blijkbaar niet. Er zijn jonge mannen met zowel letterlijk als figuurlijk meer potentie waarvoor hij Ruth al meerdere keren gewaarschuwd heeft. Er klinkt iets van verbazing in door dat Ruth zo vasthoudend bij hem en bij hem alleen bescherming zoekt. Ruth had alle mogelijkheden. Ze had ook veel opportunistischer kunnen zijn en bijvoorbeeld haar kansen kunnen spreiden. En hier wordt het ook meteen theologischer. Het voortdurende verwijt in de bijbel aan het adres van Israël is dat zij hun bevrijder niet trouw zijn gebleven en in al hun opportunisme andere goden achterna zijn gaan lopen. Met andere woorden: zij zijn gaan doen wat goed was in hun eigen ogen omdat de gezichten van God schaars waren in die dagen. In de dagen van Ruth en van Noomi zijn die gezichten van God nog altijd schaars. Maar op een of andere manier blijven zij in alle vasthoudendheid trouw aan wat zij van God vermoeden. Zij doen niet enkel wat voor de hand ligt. Zij zijn niet enkel opportunistische overlevers die alles aangrijpen. Als je niet zoveel van God ziet, zijn er nog altijd zijn sporen. En die liggen in de Tora. In de wetten, de inzettingen en verordeningen die over hem gaan en waarin zijn barmhartigheid, zijn liefde en rechtvaardigheid gevat zitten. Zijn wet schrijft de verplichting van een lossershuwelijk voor. Een Leviraatshuwelijk. Als een vrouw alleen komt te staan, rechteloos en economisch uitgeschakeld, dan is er de verplichting dat een nabij familielid zich over haar ontfermt door haar te trouwen. Dat zal nog een complicatie blijken te zijn. Maar daarover gaat het vandaag niet.

Wat Ruth doet en wat Ruth eigenlijk steeds doet, is vasthouden aan iets wat zij van deze God van Israël begrepen heeft. Een God die van nature niet de hare is, maar waaraan zij zich eigenlijk al meteen vanaf het begin verbonden heeft door te zeggen dat de God van Noomi de hare zal zijn en dat zij gaat waarheen zij gaat. Ruth gaat dus niet overal heen. Leeft niet zomaar wat aan. Maar zij gaat welbewust steeds het spoor waar tenminste haar schoonmoeder Noömi God vermoedt.

Dat zou dan mogelijk ook ons spoor kunnen zijn. Ook wij leven in een chaotische wereld en zouden alle kanten op kunnen gaan. Ook wij kennen de verleiding van het opportunisme. Ook wij zien niet zoveel van God. Maar precies in deze tussentijd is het goed om vast te houden aan wat wij van God vermoeden. Zijn weg van liefde en trouw te gaan en laat dat dan allereerst het spoor van liefde en trouw tussen en aan mensen zijn zoals Ruth trouw blijft aan Noomi.

Zes maten gerst geeft Boaz Ruth mee. Dat zijn er geen zeven. Zeven is het pas als alles goed is. Zeven is het pas als wij God weer zien van aangezicht tot aangezicht. Maar tot die tijd, in de tussentijd, in de tijd van de zes maten gerst, is het goed om op God te wachten. Om te kijken en af te wachten hoe de zaak uitvalt. En tot die tijd vol vertrouwen te leven. Want net als Boaz, is ook God zo iemand die niet snel aflaat tot hij de zaak heeft voleindigd.

Amen.